

УДК 711

Лепешко А. А.*Аспірант кафедри містобудування**Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ*

anatolii.lepeshko1@gmail.com

orcid.org/0000-0002-6018-3596

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

© Лепешко А. А., 2025

<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2025.33.241-252>

У статті наводяться термінологічні поняття за спеціальністю «Архітектура та містобудування», які були визначені під час наукового дослідження за темою «Методи функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів». Запропоновані визначення розглядаються в контексті функціонально-планувальної організації територій та відображають сучасні тенденції. При використанні наведених в статті термінів для іншого контексту, варто враховувати його специфічність значень.

Визначення термінологічних понять являються пропозицією доповнення існуючих та їх додаткової інтерпретації для контексту теми дослідження. Необхідність розкриття наведених понять зумовлена недостатнім термінологічним роз'ясненням для якісного висвітлення результатів досліджуваної теми.

Важливо зазначити, що терміни також поширюються не тільки на сільські населені пункти але й за їх межами. Такі поняття можуть сприяти якіснішому підходу до організації територій у сільських населених пунктах та за їх межами.

У статті розкриваються визначення таких понять, як: методи функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів; виробничі території сільських населених пунктів; організація територій; державо-, місто-, село-будування / проєктування / планування; селопроєктна та планувальна документація; територіальне та просторове проєктування / планування; міське та сільське господарство; функціонально-планувальна організації територій; шкідлива та нешкідлива діяльність; мульти- та моноспектральні зони й мережі; функціонально-планувальна модель; універсальна, спеціальна та комбінована планувальна модель; комунальні території; виробничі території та підприємства; щільність виробничої діяльності; основне та допоміжне виробниче ядро; агро-, зоо-, енто- та гельмінтовиробництво; агро-, лісо-, зоо- та аквапродукція / промисловість; промислова та виробнича інфраструктура; польове господарство та архіструктура і т.п.

Ключові слова: *Термінологічний словник, терміни, поняття, визначення, архітектура та містобудування, сільський населений пункт, село, території.*

Постановка проблеми. Розвиток спеціальності «Архітектура та містобудування» зазнає комплексних позитивних змін шляхом створення нормативно-правової бази, проте термінологія, яка часто застосовується, потребує наукового підходу до її визначення. Ряд усталених термінів досить

міцно закріпився у широкому вжитку та пронизує не лише законодавчу, але й наукову та інші сфери. При дослідженні питань методів функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів (далі – тема дослідження) постає висока актуальність якісного визначення значної кількості термінів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Існуючі словники за спеціальністю «Архітектура та містобудування» (Березовський П.П. 2024, Гопцій О.Б. 2024, Міщук О.М. 2010, Ярошевська Р.С. 2015, Стукаленко О.В. 2016, ДБН Б.2.2-12:2019) та деякими іншими галузями (Шмиг Р.А., Боярчук В.М., Добрянський І.М., Барабаш В.М. 2011, Роговський Р.А. 2017, Термінологія законодавства, Закон України Про регулювання містобудівної діяльності 2011, Постанова КМУ №926 2021) не повністю охоплюють і розкривають зміст термінів, які часто необхідні для теми дослідження. Варто зазначити, що значна кількість термінів потребує взаємоузгодженого та детальнішого формулювання. Наразі термінологія спеціальності «Архітектура та містобудування» потребує ґрунтовної перевірки та уточнення. Крім того, важливо відзначити складність доступу до багатьох термінів і труднощі з їх пошуком у мережі Інтернет.

Метою статті являється рекомендація понятійних визначень за темою дослідження автора для розширення термінологічного апарату за спеціальністю «архітектура та містобудування»

Виклад основного матеріалу. Термінологічний апарат відіграє фундаментально важливу роль у проведенні досліджень та пошуку якісних рішень. Досліджуючи питання, пов'язані з функціонально-планувальною організацією територій для виробництва в сільських населених пунктах, можна зіштовхнутися з такими усталеними поняттями, як «містобудування», «містобудівна документація», «сільське господарство» та деякі інші які дотичні до питань сільських населених пунктів.

Розробляючи документацію для об'єктів у сільських населених пунктах, за їхніми межами або навіть для регіонального чи державного рівня, відповідний сектор часто покривається термінами «містобудування» і «містобудівна документація», хоча фактично результат не пов'язаний ані з містом, ані безпосередньо з будівництвом. Відповідно при роботі з сільськими населеними пунктами на мою думку доцільніше використовувати термінологію яка більше наближена до відповідних адміністративно-територіальних об'єктів.

Також досить поширеним є термін «сільське господарство», який часто розуміється як широкий виробничий сектор рослинництва та тваринництва. Натомість аналогічний термін для міста — «міське господарство» — частіше розуміється як діяльність, пов'язана з міською комунальною організацією, і суттєво відрізняється за змістом від поняття «сільське господарство» для сільського населеного пункту.

В результаті необхідності частого оперування більш адаптованою термінологією до теми дослідження мною пропонується деякі термінологічні формулювання для якіснішого опису наукових результатів. Варто зазначити, що кожний термін може мати декілька визначень які адаптовані під конкретну кон'юнктуру і в свою чергу розкладатися на детальніші тлумачення.

Термінологічні визначення які наводяться нижче розкриваються в групованому порядку які стосуються певних підтем для основної теми дослідження автора. Кожна підтема може розширюватися новими термінами, деталізуватися, поглиблюватися та структуруватися за ієрархією. Перша група визначень пов'язана з термінологією основних понять теми дослідження.

Методи функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів (Methods of functional planning organization of production areas of rural settlements) – це сукупність способів та заходів розташування об'єктів на території, які орієнтовані на створення сприятливих умов функціонування та подальшого розвитку виробничих підприємств розташованих в населених пунктах з чисельністю населення до 10 тис. осіб.

Методи територіальної організації (Methods of territorial organization) – це сукупність способів та заходів, які орієнтовані на створення сприятливих умов для регульованого антропогенного використання земної поверхні.

Методи функціонально-планувальної організації територій (Methods of functional planning organization of territories) – це сукупність способів та заходів, які орієнтовані на цільове використання та розташування створених людиною об'єктів на земній поверхні.

Виробничі території сільських населених пунктів (Production areas of rural settlements) – це частина земної поверхні яка визначена для ведення виробничої діяльності в адміністративних межах сільського населеного пункту.

Організація території (Territory organization) (ОТ) – це процес упорядкування матеріальних об'єктів на земній поверхні. Може поділятися на антропогенну та природну.

Наступна група термінів пов'язана з визначенням на різних адміністративних рівнях регулювання діяльності, зокрема: будівництва, проєктування та планування.

Державобудування / Державне будівництво (State building) (ДБ) (в контексті будівництва об'єктів) – це комплексний процес організації та безпосередньої реалізації будівництва об'єктів в адміністративних межах території держави.

Містобудування / Міське будівництво (Urban building) (МБ) (в контексті будівництва об'єктів) – це комплексний процес організації та безпосередньої реалізації будівництва об'єктів в адміністративних межах території міського населеного пункту.

Селобудування / Сільське будівництво (Rural building) (СБ) (в контексті будівництва об'єктів) – це комплексний процес організації та безпосередньої реалізації будівництва об'єктів в адміністративних межах території сільського населеного пункту.

Державопроектування (State designing) (ДПр) – це процес створення документації для організації території та об'єктів які на ній розташовуються в адміністративних межах держави. Як правило розробляється Генеральна схема планування території держави.

Містопроектування (Urban designing) (МПр) – це процес створення документації для організації території та об'єктів які на ній розташовуються в адміністративних межах міського населеного пункту. Як правило розробляється генеральний план міста.

Селопроектування (Rural designing) (СПр) – це процес створення документації для організації території та об'єктів які на ній розташовуються в адміністративних межах сільського населеного пункту. Як правило розробляється генеральний план села.

Наступна група термінів пов'язана зі словом «планування» яке може мати подвійне значення в контексті організації територій: планування з розташуванням об'єктів на території та стратегічне планування використання територій. У першому випадку планування визначає точну прив'язку необхідних об'єктів до місцевості. У другому випадку планування розглядається як перспективне визначення намірів використання території і здебільшого засноване на переліку дій поступово реалізації намірів, як правило, оформлюється у вигляді стратегічного плану.

Досить часто обидва види планування поєднуються для досягнення комплексної мети, яка включає як стратегію дій, так і визначення місцезнаходження об'єктів. Проте вони можуть також використовуватися окремо, залежно від поставлених завдань.

Державопланування (State planning) (в контексті розташування об'єктів) (ДПл РО) – це процес визначення місцезнаходження об'єктів на території в межах адміністративного устрою держави.

Державопланування (State planning) (в контексті стратегічного плану) (ДПл СП) – це процес визначення перспективних намірів використання територій в межах адміністративного устрою держави. Може супроводжуватися документацією територіального проєктування.

Містопланування (Urban planning) (в контексті розташування об'єктів) (МПл РО) – це процес визначення місцезнаходження об'єктів на території в межах адміністративного устрою міста.

Містопланування (Urban planning) (в контексті стратегічного плану) (МПл СП) – це процес визначення перспективних намірів використання територій в межах адміністративного устрою міста. Може супроводжуватися документацією територіального проєктування.

Селопланування (Rural planning) (в контексті розташування об'єктів) (СПл РО) – це процес визначення місцезнаходження об'єктів на території в межах адміністративного устрою сільського населеного пункту.

Селопланування (Rural planning) (в контексті стратегічного плану) (МПл СП) – це процес визначення перспективних намірів використання територій в межах адміністративного устрою сільського населеного пункту. Може супроводжуватися документацією територіального проєктування.

Територіальне проєктування (Territorial designing) (ТПр) – це процес створення документації для організації будь-якої території та об'єктів які на ній розташовуються не залежно від адміністративного рівня. Як правило розробляються комплексні, генеральні плани, схеми та інші види проєктної документації які стосуються організації територій.

Територіальне планування (Territorial planning) (в контексті розташування об'єктів) (ТПл РО) – це процес визначення місцезнаходження об'єктів на території не залежно від адміністративного рівня і може поширюватися за межами населених пунктів та держави.

Територіальне планування (Territorial planning) (в контексті стратегічного плану) (ТПл СП) – це процес визначення перспективних намірів використання територій не залежно від адміністративного рівня і може поширюватися за межами населених пунктів та держави. Може супроводжуватися документацією територіального проєктування.

Просторове проєктування (Spatial designing) (ППр) – це процес створення документації для організації простору шляхом упорядкованого розташування в ньому об'єктів. Як правило розробляються проєктна документація для об'ємно-просторових об'єктів.

Просторове планування (Spatial planning) (в контексті розташування об'єктів) (ППл РО) – це процес визначення місцезнаходження об'єктів в просторі не залежно від адміністративного рівня і може поширюватися за межами населених пунктів та держави.

Просторове планування (Spatial planning) (в контексті стратегічного плану) (ППл СП) – це процес визначення перспективних намірів використання простору не залежно від адміністративного рівня і може поширюватися за межами населених пунктів та держави. Може супроводжуватися документацією просторового проєктування.

Планування в контексті стратегічного плану може мати різний характер і різні цілі, а саме — позиціонуватися як ескізні наміри, концепції, теоретичні дослідження, рекомендації тощо.

Наступна група термінів стосуються проєктної та планувальної документації для сільських населених пунктів. На сьогодні активно використовується поширений термін містобудівна документація, яка, на мою думку, не зовсім підходить для сільського населеного пункту та передачі змісту саме проєктування та планування а не будівництва.

Селопроектна документація (Rural design documentation) (СПрД) – це затверджені текстові та графічні матеріали які відображають сформований та структурований результат узаконених рішень для сільських населених пунктів спеціалізованого проєкту.

Селопланувальна документація (Rural planning documentation) (в контексті розташування об'єктів) (СПлД РО) – це сформований, структурований, задокументований та узаконений результат рішень розташування об'єктів на територіях які в компетенції сільського населеного пункту.

Селопланувальна документація (Rural planning documentation) (в контексті стратегічного плану) (СПлД СП) – це сформований, структурований, задокументований та узаконений результат перспективних намірів за різними сферами діяльності на територіях які в компетенції сільського населеного пункту.

Для міських населених пунктів та інших адміністративних рівнів проєктна та планувальна документація може визначатися аналогічно.

Розбір наступних термінів є досить важливими для досліджуваної теми, а саме термін — «сільське господарство» який не зовсім відповідає логічній аналогії терміну «міське господарство».

Міське господарство (Urbanhold) (МГ) – ведення господарської діяльності для спільних потреб міського населення.

Сільське господарство (Ruralhold) (СГ) – ведення господарської діяльності для спільних потреб сільського населення.

Нижченаведені терміни функціонально-планувальної організації територій широко використовується у спеціальності «архітектура та містобудування» проте їх пошук у легкодоступних джерелах не дав можливості знайти чіткого формулювання. Визначення цих термінів наводиться мною як особисте розуміння та розкриття їх змісту для якіснішого висвітлення теми дослідження.

При визначенні комплексного терміну «функціонально-планувальна організація території» слід розуміти, що цей термін потребує окремого визначення складових — функціональної організації та планувальної організації. Таке розмежування дозволяє надати вужче й точніше формулювання кожної частини поняття.

Функціональна організація території (Functional organization of the territory) (ФОТ) – це процес упорядкування земної поверхні матеріальних об'єктів за цільовими видами їх використання.

Планувальна організація території (Planning organization of the territory) (ПлОТ) – це процес упорядкування земної поверхні матеріальних об'єктів за місцем їх розташування.

Функціонально-планувальна організація територій (Functional planning organization of territories) (ФПлОТ) – це комплексний процес упорядкування земної поверхні матеріальних об'єктів за цільовими видами їх використання та місцем їх розташування.

Наступна група термінів орієнтована на визначення шкідливої та нешкідливої діяльності яка тісно пов'язана з виробничими територіями для яких більше характерною є саме шкідлива діяльність, а для інших функціональних зон населених пунктів – нешкідлива. Проте, варто зазначити, що такі типи діяльності можуть не обмежуватися за функціональним використанням територій. Для кращого розуміння цих термінів, нижче наводиться їхнє коротке визначення.

Шкідлива діяльність (Harmful activity) (ШД) – сукупність антропогенних дій з негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Нешкідлива діяльність (Non-harmful activity) (НШД) – сукупність антропогенних дій без негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Наступна група пов'язана з термінами які визначають поділ зон на різні спектри. В узагальненому контексті можна визначити як спеціалізовані спектри які призначенні для одного напрямку розвитку території та їх сукупність для цілого комплексу спеціалізованих спектрів. Варто зазначити, що наведені терміни можуть глибинно досліджуватися та деталізуватися за різною ієрархією.

Мультиспектральні зони / багатоспектральні зони (Multispectral zones) — це територіальні області, що формуються та диференціюються за різноманітними критеріями, такими як виробнича діяльність, політичні, релігійні та культурні погляди, екологічні умови, соціальні уподобання, тощо. Ці зони можуть перетинатися, накладатися одна на одну та утворювати складну багатопшарову структуру, що відображає організацію населення, територій та розташованих на них об'єктів. Мультиспектральні зони є динамічними: вони здатні змінюватися в часі, адаптовуватися або створюватися як спеціалізований регуляторний інструмент, в залежності від організаційних потреб.

Моноспектральні зони / односпектральні зони (Monospectral zones) — це територіальні області, що формуються та диференціюються за одним окремим критерієм, наприклад, політичними поглядами (політична зона), екологічними умовами (екологічна зона), різною економічною діяльністю

(економічна зона, або спільна, або розокремлена), релігійними чи культурними уподобаннями (релігійна чи культурна зона) тощо. На відміну від мультиспектральних зон, моноспектральні зони фокусуються на єдиному аспекті, але зберігають здатність динамічно змінюватися, адаптуватися або створюватися як спеціалізований регуляторний інструмент залежно від організаційних потреб. Вони можуть існувати самостійно або входити до ширшої мультиспектральної мережі.

Мультиспектральна мережа (Multispectral network) — це інтегрована система взаємопов'язаних об'єктів різних мультиспектральних зон, що охоплює територіальні області, сформовані та диференційовані за різноманітними критеріями, такими як виробнича діяльність, політичні, релігійні та культурні погляди, екологічні умови, соціальні уподобання тощо. Ця мережа виникає внаслідок перетину, накладання та взаємодії різних організаційних шарів, утворюючи складну багатшарову структуру, яка відображає комплексну організацію населення, територій та об'єктів на них. Мультиспектральна мережа є динамічною системою, здатною адаптуватися, змінювати свою конфігурацію або формуватися як спеціалізований регуляторний інструмент залежно від організаційних потреб і зовнішніх умов.

Моноспектральна мережа (Monospectral network) — це інтегрована система взаємопов'язаних об'єктів які знаходяться в моноспектральних зонах за однією спеціальністю. Формується та диференціюється за єдиним домінантним критерієм, який визначає її унікальну специфіку. Така мережа може розділятися за такими типами, як: мережа виробничої діяльності, однорідних політичних чи релігійних поглядів, сталих культурних практик, специфічних екологічних умов або соціальних характеристик населення. Моноспектральна зона має чітку однокомпонентну ідентичність, яка забезпечує її інституційну, просторову або функціональну однорідність, при цьому вона залишається динамічною, здатною до трансформації, адаптації або інтеграції у складніші (мультиспектральні) мережі.

Наступна група термінів надає рекомендації для визначення понять пов'язаних з функціонально-планувальним моделюванням. Моделювання організації виробничих територій для сільських населених пунктів є досить складним процесом який потребує термінологічного збагачення для висвітлення досліджуваних результатів.

Функціонально-планувальна модель (ФПМ) (Functional planning model) (в контексті організації виробничих територій) – це комплексний підхід до організації виробничих території, який базується на функціональній та планувальній моделі та визначає розміщення будівель, споруд та обладнання з урахуванням їх функціонального призначення, технологічних процесів і специфіки діяльності. Вона інтегрує принципи адаптивності, масштабності та спеціалізації, оптимізуючи простір для забезпечення ефективного функціонування об'єктів.

Залежно від потреб виробництва, функціонально-планувальна модель може реалізовуватися через універсальний тип (гнучкий до змін без значної реконструкції), спеціальний тип (орієнтований на специфічні умови та великогабаритне обладнання) або комбінований тип (поєднання гнучкості й спеціалізації), слугуючи основою для подальшого розвитку території з урахуванням її поточних і перспективних функцій.

Функціональна модель (ФМ) (Functional model) (в контексті організації виробничих територій) – це підхід до організації виробничих території, який визначає принципи функціонального призначення, цільового використання за організаційно-технологічними процесами виробництва, які в ньому реалізуються. Вона формує основу для просторового, технологічного й управлінського структурування, забезпечуючи раціональне розміщення функціональних зон, взаємозв'язки між ними, а також логіку їхнього функціонування у межах певної територіальної одиниці чи системи.

Функціональна модель може бути незалежною та/або інтегрованою складовою планувальної чи функціонально-планувальної моделі, забезпечуючи її змістове наповнення на основі конкретних функціональних сценаріїв, типів діяльності та існуючої кон'юнктури. У сфері виробничого середовища

функціональна модель відіграє роль організаційного інструменту, що дозволяє адаптувати планувальні рішення до умов виробництва.

Планувальна модель (ПМ) (Planning model) (в контексті організації виробничих територій) – це підхід до організації виробничих територій, який визначає принципи розміщення будівель, споруд та обладнання відповідно до специфіки технологічних процесів і виду промислової діяльності. Вона враховує вимоги до адаптивності, масштабності та функціональних умов, дозволяючи оптимізувати використання простору для забезпечення гнучкості або спеціалізації.

Залежно від потреб діяльності, планувальна модель може бути універсальною (гнучкою до змін без значної реконструкції), спеціальною (орієнтованою на великогабаритне обладнання чи складні конфігурації) або комбінованою (поєднуючи декілька моделей), слугуючи основою для подальшої функціонально-планувальної організації виробничої території. Планувальна модель може масштабуватися за розмірами в залежності від допустимих умов.

Універсальна планувальна модель (УПМ), (Universal planning model) (в контексті організації виробничих територій) – це підхід до організації виробничих територій, шляхом розміщення будівель, споруд та обладнання за принципом адаптивності технологічних процесів до різних видів виробничої діяльності без значної реконструкції.

Така модель підходить для об'єктів переробної промисловості категорія С за класифікатором видів економічної діяльності (2010), зокрема виробництва харчових продуктів, напоїв, текстилю, одягу, шкіряних виробів, деревини, паперу, фармацевтики, гумових і пластмасових виробів, електротехніки, машин та устаткування тощо. Вона не вимагає спеціалізованих умов для розміщення великогабаритного обладнання чи складних конфігурацій, забезпечуючи гнучкість при зміні діяльності чи потужності. Характерним прикладом є індустріальні парки, які створюють універсальні умови для широкого спектра промислових процесів.

Спеціальна планувальна модель (СПМ), (Special planning model) (в контексті організації виробничих територій) – це підхід до організації виробничих територій, шляхом розміщення будівель, споруд та обладнання за принципом важко змінюваної специфічності спеціалізації, обумовленої використанням великогабаритного обладнання з складною конфігурацією виробничих об'єктів та особливими технологічними процесами.

Така модель застосовується переважно до видів діяльності категорій А, В, D та частково С за класифікатором видів економічної діяльності (2010), наприклад, аграрного (сільського), лісового, рибного господарства, добування вугілля, нафти, газу, металевих руд, а також виробництва коксу, нафтопродуктів, металургії чи постачання енергоресурсів. Вона менш гнучка до змін діяльності чи збільшення потужності, вимагаючи специфічних умов для функціонування.

Комбінована планувальна модель (КПМ), (Combined planning model) (в контексті організації виробничих територій) – це підхід, який поєднує елементи універсальної та спеціальної моделей, застосовуючись до виробничих видів діяльності, що одночасно можуть мати прості та складні форми об'єктів які задіяні в технологічних процесах.

Для прикладу можна розглянути тваринницький та рослинницький виробничий комплекс, де загальні умови розташування будівель можуть відповідати універсальній моделі, але окремі ділянки потребують спеціалізованого підходу — зокрема, складних конфігурацій територій для посівних площ, розміщення великогабаритних зерносховищ. Натомість будівлі для утримання тварин можуть бути однотипними, а конфігурації ділянок — простими. Відповідно, комбінована планувальна модель є менш адаптивною до змін виробничої діяльності порівняно з універсальною, проте більш адаптивною порівняно зі спеціальною планувальною моделлю. Така модель залежить від масштабів діяльності та потребує індивідуального підходу до планування.

Рекомендовані визначення наступних двох термінів в контексті теми дослідження автора стосуються конкретних територій населеного пункту, а саме комунальних та виробничих.

Комунальні території (КТ) (Communal territories) – це території, що перебувають у комунальній власності, призначені для використання їх в цілях обслуговування населених пунктів. На таких територіях можуть розміщуватися об'єкти, які забезпечують функціонування населеного пункту, зокрема інженерно-транспортна інфраструктура з їх об'єктами, служби надзвичайних ситуацій, заклади освіти, охорони здоров'я, культури, кладовища, закладів торгівлі, об'єкти поводження з відходами, будівель тимчасового чи довгострокового проживання якщо вони знаходяться в комунальній власності, тощо.

Виробничі території (ВТ) (Production areas) – це частина земної поверхні яка визначена для розміщення об'єктів і споруд, на яких здійснюється діяльність із виготовлення матеріальних продуктів шляхом переробки сировини або створення готових виробів за допомогою технічної бази та технологічних процесів. На таких територіях можуть розташовуватися як комплекси так і самостійні виробничі підприємства (фабрики, заводи, індустриальні парки і т.п.) із супутньою інфраструктурою (енерго-, водо-, газопостачання, транспортними комунікаціями і т.п.), необхідною для їхнього функціонування.

Наступна група термінів пов'язані з організацією територій виробничих підприємств.

Виробничі підприємства (ВрП) (Manufacturing enterprises) – це самостійні суб'єкти господарювання, зареєстровані компетентними органами державної влади або місцевого самоврядування, які здійснюють економічну діяльність, спрямовану на створення продукції чи надання послуг шляхом систематичного виробництва, оброблення, перероблення або інших видів господарської діяльності. Їхня основна мета полягає в задоволенні потреб ринку в товарах чи послугах з метою отримання прибутку.

Щільність виробничої діяльності (ЩВД) (Density of production activity) – це показник, який характеризує рівень концентрації виробничо-технологічних процесів на певній території, де розташовані виробничі об'єкти, що забезпечують випуск різноманітних товарів.

Основне виробниче ядро (ОВЯ) / виробниче ядро (Main production core) – це найголовніший виробничий об'єкт на території виробничого підприємства де здійснюється основний технологічний процес виготовлення продукції.

Допоміжне виробниче ядро (ДВЯ) / виробниче суб'ядро (Auxiliary production core) – це виробничий об'єкт на території виробничого підприємства де здійснюються другорядні чи супутні функції на підтримку головного виробничого ядра. Допоміжних ядер може бути декілька та розділятися за функціональними видами діяльності.

Інфраструктурна основа виробництва (IOB) (Infrastructural basis of production) – система об'єктів і зон (транспортних, складських, адміністративних тощо), що забезпечує функціонування виробничого та допоміжного ядра.

Промислова інфраструктура (PrI) (Industrial infrastructure) / Виробнича інфраструктура (Production infrastructure) – мережа промислових / виробничих об'єктів які взаємопов'язані між собою технологічними процесами.

Наступна група термінологічних визначень пов'язана з деякими видами виробничої діяльності які можуть використовуватися в сільських населених пунктах.

Агровиробництво (грец. агро «αγρος» – поле) / рослинне виробництво (Agricultural production) – тип економічної діяльності зосереджений на обробітку полів та вирощуванні польової продукції (зерно, олія, корм і т.п.).

Садове виробництво (Garden production) – тип економічної діяльності зосереджений на обробітку плодоносних дерев в цілях отримання готової плодової продукції (яблук, груш, слив і т.п.).

Ягідне виробництво (Berry production) – тип економічної діяльності зосереджений на обробітку ягідних рослин в цілях отримання готової ягідної продукції (ожина, малина, смородина і т.п.)

Зоовиробництво (грец. зоо «ζωο» – тварина) / тваринне виробництво (Zoo Production) – тип економічної діяльності зосереджений на виведенні та догляді за тваринами на продаж або для отримання від них готової продукції (м'яса, молока, шкіри, вовни і т.п.).

Ентовиробництво (від грец. енто «έντομον», «εντόμιον» – комаха) (Ent production) – тип економічної діяльності зосереджений на виведенні та догляді за комахами на продаж або для отримання від них готової продукції (мед, віск, мікроелементи і т.п.).

Гельмінтовиробництво (лат. «helmint», походить від грец. «έλμινς», «έλμις» - черв (гельмінт) (Helminth production) – тип економічної діяльності зосереджений на виведенні та догляді за червами на продаж або для отримання від них готової продукції (мікроелементи і т.п.).

Агропродукція (Agricultural products) – тип продукції який отриманий з урожайності польового рослинництва. Можуть поділятися додатково на харчову та нехарчову.

Лісова продукція (Forest products) – тип продукції який отриманий з лісу (деревина, ягоди, гриби і т.п.). Можуть поділятися додатково на харчову та нехарчову.

Зоопродукція / тваринна продукція (від грецького слова ζῷο – тварина, жива істота) (Zoo products) – тип продукції який отриманий від тварин (молочні продукти, вовна, шкіра, м'ясо і т.п.). Можуть поділятися додатково на харчову та нехарчову.

Аквакультурна продукція (Aquaculture products) – тип продукції який отриманий з водного середовища (риба, водорості, мінерали і т.п.). Можуть поділятися додатково на харчову та нехарчову.

Агропромисловість (Agro-industry) – галузь економіки, що охоплює систему виробництва, переробки, зберігання та розподілу продукції, отриманої з агровиробництва (рослинництва). Вона включає як первинні види діяльності (виращування агропродукції), так і вторинні (переробка агропродукції), формуючи інфраструктурну основу для забезпечення харчового та ресурсного забезпечення.

Зоопромисловість / тваринна промисловість (Zoo-industry) – галузь економіки, що охоплює систему виробництва розведення, утримання тварин та промислову переробку зоопродукції. Вона охоплює як виробничі процеси, пов'язані з отриманням м'яса, молока, вовни, шкіри тощо, так і організацію відповідної інфраструктури (бойні, молокозаводи, підприємства з переробки тваринної сировини).

Ентопромисловість (Entoindustry) – вузькоспеціалізована галузь економіки, що охоплює систему виробництва, виращування комах та отримання ентопродукції (меду, воску, біологічних добавок тощо). Вона включає технології масового розведення комах, організацію виробничих циклів.

Гельмінтопромисловість (Helminthiasis Industry) – вузькоспеціалізована галузь економіки, зосереджена на виведенні червів для отримання біологічно активних речовин, мікроелементів, біодобрив. Вона передбачає формування технологічного середовища для ефективного контролю та застосування біоресурсів.

Також деякі додаткові терміни які татож відіграють важливу роль в досліджуваній тематиці, такі як польове господарство та архіструктура.

Польове господарство (Fieldhold) – сфера комплексної діяльності по обслуговуванню полів (забезпечення та обслуговування транспортної інфраструктури, зрошування, меліорація, видобування води і т.п.).

Архіструктура (Archistructure) – це фундаментальна організаційна основа системи, що визначає її базові принципи, взаємозв'язки та структурує всі підпорядковані елементи, виступаючи як загальна модель управління чи надбудова для організації простору або процесів.

Надані вище термінологічні визначення можуть додатково уточнюватися та розширюватися за підтемами доповнюючи перелік термінів за спеціальністю «архітектура та містобудування» та інших спеціальностей які мають дотичні теми. Таким чином тлумачення термінів може бути орієнтоване на конкретні теми де вони найкраще висвітлюють суть досліджуваного питання.

Висновки. Сформовані визначення фундаментальних термінів у ході проведених автором досліджень становлять методичну основу для подальшого опрацювання теми функціонально-планувальної організації виробничих територій у сільських населених пунктах. Запропонована термінологічна база спрямована на систематизацію понять, що дозволяє уточнити структуру досліджуваного об'єкта, розширити його семантичне поле та поглибити міждисциплінарні зв'язки.

Таким чином, запропонована термінологічна основа є не лише результатом наукового опрацювання, але й практичним інструментом для подальших досліджень, планувальних розробок і нормативного регулювання у сфері просторової організації виробничих територій сільських населених пунктів.

Бібліографія

Безродний П.П. (2024) Архітектурний енциклопедичний словник / За ред. О.С. Слепцова. Українська академія архітектури – №3. – Київ: А+С, Креативна агенція «Артіль», – 328с., іл. Available at: <<https://www.knuba.edu.ua/vyjshta-knyga-profesora-knuba-pavla-bezrodnogo-arhitekturnyj-encyklopedychnyj-slovyk/>> [Accessed 07 May 2025].

Гопцій О.Б. (2024) Архітектурно-містобудівна термінологія та її професійне використання: термінологічний словник. О. Б. Гопцій, В. В. Масленнікова, Т. В. Анопрієнко. – Харків: ДБТУ. – 438 с. Available at: <<https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/54881>> [Accessed 07 May 2025].

ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій". Available at: <https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3260441209981634046?doc_type=2> [Accessed 07 May 2025].

Закон України Про регулювання містобудівної діяльності (2011). Від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>> [Accessed 07 May 2025].

Мищук О.М. (2010). Словник термінів з ландшафтної архітектури: методичний посібник. – К.: КНУБА, 2010. – 45 с.

Національний класифікатор України – Класифікатор видів економічної діяльності ДК009:2010. Наказ Держспоживстандарту України 11.10.2010 № 457. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#top>> [Accessed 07 May 2025].

Постанова Кабінету Міністрів України №926 (2021). Від 01.09.2021р. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації. Available at: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-rozroblennya-onovlennya-vnesennya-zmin-ta-zatverdzhennya-mistobudivnoyi-dokumentaciyi-926-010921>> [Accessed 07 May 2025].

Роговський С.В. (2017). Термінологічний словник-довідник фахівця з садово-паркового будівництва і ландшафтної архітектури. Київ : КНТ. – 140 с. Available at: <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5639/3/terminologichnyj_slovyk.pdf> [Accessed 07 May 2025].

Стукаленко О.В. (2016). Співвідношення понять «Будівництво» та «Містобудування» / Проблеми модернізації сучасного права: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Тернопіль. — С. 60-62. Available at: <https://www.lex-line.com.ua/data/downloads/file_1516180907.pdf#page=60> [Accessed 07 May 2025].

Термінологія законодавства / Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України» Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/termin>> [Accessed 07 May 2025].

Шмиг Р.А., Боярчук В.М., Добрянський І.М., Барабаш В.М. (2011). Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури / за заг. ред. Р.А.Шмига. – Львів. – 222 с. Available at: <<https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001973>> [Accessed 07 May 2025].

Ярошевська Р. С. (2015). Теоретико-правовий аналіз поняття містобудівної діяльності / Р. С. Ярошевська // Право і суспільство. – № 5. – Частина 3. – С. 115–120. Available at: <<http://www.irbis->

[nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pis_2015_5\(3\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pis_2015_5(3)_23.pdf)> [Accessed 07 May 2025].

References

Bezrodnyi P.P. (2024) Arkhitekturnyi entsyklopedychnyi slovnyk / Za red. O.S. Sleptsova. Ukrainska akademiia arkhitektury (№3). – Kyiv: A+S, Kreatyvna ahentsiia «Artil», P. 328., il. Available at: <https://www.knuba.edu.ua/vyjshla-knyga-profesora-knuba-pavla-bezrodnogo-arhitekturnyj-encyklopedychnyj-slovnyk/> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Hoptsii O.B. (2024) Arkhitekturno-mistobudivna terminolohiia ta yii profesiine vykorystannia: terminolohichnyi slovnyk. O. B. Hoptsii, V. V. Maslennikova, T. V. Anoprienko. – Kharkiv: DBTU. P. 438. Available at: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/54881> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

DBN B.2.2-12:2019 "Planuvannia i zabudova terytorii". Available at: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3260441209981634046?doc_type=2 [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Zakon Ukrainy Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti (2011). Vid 17 liutoho 2011 roku № 3038-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Mishchuk O.M. (2010). Slovnyk terminiv z landshaftnoi arkhitektury: metodychnyi posibnyk. – K.: KNUBA, 2010. P. 45. {in Ukraine}

Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy – Klasyfikator vydiv ekonomichnoi diialnosti DK009:2010. Nakaz Derzhspozhyvstandartu Ukrainy 11.10.2010 № 457. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#top> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №926 (2021). Vid 01.09.2021r. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia, onovlennia, vnesennia zmin ta zatverdzhennia mistobudivnoi dokumentatsii. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-rozroblennya-onovlennya-vnesennya-zmin-ta-zatverdzhennya-mistobudivnoyi-dokumentatsiyi-926-010921> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Rohovskyi S.V. (2017). Terminolohichnyi slovnyk-dovidnyk fakhivtsia z sadovo-parkovoho budivnytstva i landshaftnoi arkhitektury. Kyiv : KNT. P. 140. Available at: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5639/3/terminologichnyj_slovnyk.pdf [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Stukalenko O.V. (2016). Spivvidnoshennia poniat «Budivnytstvo» ta «Mistobuduvannia» / Problemy modernizatsii suchasnoho prava: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii. – Ternopil. P. 60-62. Available at: https://www.lex-line.com.ua/data/downloads/file_1516180907.pdf#page=60 [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Terminolohiia zakonodavstva / Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy «Zakonodavstvo Ukrainy» Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/termin> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Shmyh R.A., Boiarchuk V.M., Dobrianskyi I.M., Barabash V.M. (2011). Terminolohichnyi slovnyk-dovidnyk z budivnytstva ta arkhitektury / za zah. red. R.A.Shmyha. – Lviv. P. 222. Available at: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001973> [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Yaroshevska R. S. (2015). Teoretyko-pravovyi analiz poniat mistobudivnoi diialnosti / R. S. Yaroshevska // Pravo i suspilstvo. – № 5. – Chastyna 3. P-p. 115–120. Available at: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pis_2015_5\(3\)_23.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pis_2015_5(3)_23.pdf) [Accessed 07 May 2025] {in Ukraine}

Anatolii Lepeshko

*Graduate student of the Department of Urban Planning
Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv
anatolii.lepeshko1@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6018-3596*

TOWARDS DEFINITION OF THE NOTIONS OF FUNCTIONAL PLANNING ORGANIZATION OF PRODUCTION AREAS OF RURAL SETTLEMENTS

© *Lepeshko A.A.* 2025

The article presents terminological notions in the specialty "Architecture and Urban Planning", which were defined during the scientific research on the topic "Methods of functional and planning organization of production territories of rural settlements". The proposed definitions are considered in the context of functional and planning organization of territories and reflect modern trends. When using the terms given in the article for another context, it is worth considering its specificity of meanings.

Definitions of terminological concepts are a proposal to supplement existing ones and their additional interpretation for the context of the research topic. The need to disclose the given concepts is due to insufficient terminological clarification for high-quality coverage of the results of the research topic.

It is important to note that the terms also apply not only to rural settlements but also beyond their borders. Such concepts can contribute to a better approach to the organization of territories in rural settlements and beyond.

The article reveals the definitions of such concepts as: methods of functional planning organization of production territories of rural settlements; production areas of rural settlements; territory organization; state-, city-, village building / designing / planning; Rural design and planning documentation; territorial and spatial designing / planning; urbanhold and ruralhold; functional planning organization of territories; harmful and non-harmful activities; multi- and monospectral zones and networks; functional planning model; universal, special and combined planning model; communal territories; production areas and enterprises; density of production activity; main and auxiliary production core; agricultural, zoo, ento- and helminth production; agricultural, forestry, zoo and aqua-production / industry; industrial and production infrastructure; field economy and archistructure etc.

Keywords: Terminological dictionary, term, definition, architecture and urban planning, rural settlement, village, production, industry, territories.